

GT.0000016852

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

NGUYỄN BÁ THÀNH

GIÁO TRÌNH

TƯ DUY THƠ HIỆN ĐẠI VIỆT NAM

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

GIÁO TRÌNH
TƯ DUY THƠ HIỆN ĐẠI VIỆT NAM

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

NGUYỄN BÁ THÀNH

GIÁO TRÌNH
**TƯ DUY THƠ HIỆN ĐẠI
VIỆT NAM**

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

MỤC LỤC

Lời tựa.....	7
Mở đầu (1996).....	9

Phần I **LÝ THUYẾT VỀ TƯ DUY THƠ** **VÀ TƯ DUY THƠ VIỆT NAM TRƯỚC 1945**

Chương 1 **MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ THƠ VÀ TƯ DUY THƠ**

1.1. Tính thời sự của vấn đề nghiên cứu tư duy	15
1.2. Khái niệm tư duy và các khái niệm kế cận.....	36
1.3. Phân loại tư duy	43
1.4. Tư duy logic và tư duy hình tượng, sự đối xứng qua các cặp phạm trù	53
1.5. Tư duy thơ là một phương thức biểu hiện của tư duy nghệ thuật.....	57
1.6. Tư duy thơ nhìn từ lịch sử vấn đề nghiên cứu	93

Chương 2 **TƯ DUY THƠ VIỆT NAM THỜI TRUNG ĐẠI**

2.1. Quan niệm Văn dĩ tải đạo và Thi ngôn chí chi phối tư duy thơ.....	125
2.2. Tư duy thơ cổ là tư duy hướng nội gián tiếp	138

2.3. Tư duy thơ dân tộc qua một số nhà thơ tiêu biểu	141
--	-----

Chương 3

TƯ DUY THƠ MỚI (1932 - 1945)

3.1. Sự xuất hiện con người của thi nhân.....	173
3.2. Tư duy thơ hướng nội trực tiếp	176
3.3. Sự vận động của cái tôi trữ tình từ Thơ Mới đến thơ cách mạng qua một số tác giả	181

Phần II

TƯ DUY THƠ VIỆT NAM 1945-1985

Chương 4

ĐỊNH HƯỚNG TƯ DUY VÀ QUAN HỆ CHỦ THỂ- KHÁCH THỂ TRONG THƠ CÁCH MẠNG 1945 – 1985

4.1. Nhà thơ và thơ phát triển có định hướng.....	191
4.2. Hiện thực cách mạng là đối tượng phản ánh.....	204
4.3. Tư duy thơ hướng ngoại	213
4.4. Những hình tượng chung của cả nền thơ.....	222
4.5. Sự vận động từ cái Tôi đến cái Ta trong thơ	242

Chương 5

TÌNH CẢM VÀ LÍ TRÍ TRONG THƠ CÁCH MẠNG 1945 – 1985

5.1. Hồn nhiên là bản chất thẩm mỹ của thơ.....	273
5.2. Tính hồn nhiên trong thơ quá khứ	281
5.3. Tính hồn nhiên trong thơ cách mạng	287
5.4. Sự xâm lấn của tư duy lôgic	297

- 5.5. Khả năng dự báo của thơ cách mạng.....310
5.6. Cảm hứng dân tộc và thời đại trong thơ cách mạng320

Chương 6

TƯ DUY NGHỆ THUẬT CỦA THƠ MIỀN NAM 1955 – 1975 VÀ THƠ VIỆT HẢI NGOẠI

- 6.1. Cảm hứng phê phán hiện thực
trong thơ Miền Nam 1955 – 1975.....357
6.2. Tư tưởng nhân bản trong thơ Việt ở Hải ngoại.....373

Chương 7

TỪ CỔ ĐIỂN ĐẾN TỰ DO LÀ CON ĐƯỜNG VẬN ĐỘNG CỦA HÌNH THỨC THỂ LOẠI CỦA THƠ 1945-1985

- 7.1. Phá vỡ câu thơ và đổi mới dòng thơ.....385
7.2. Sự giảm dần các thể thơ truyền thống.....395
7.3. Liên kết vần và liên kết ý.....405

Phần III

TƯ DUY THƠ VIỆT NAM SAU 1986

Chương 8

NHỮNG ĐỔI MỚI VỀ CẢM HỨNG VÀ HƯỚNG NHẬN THỨC CỦA TƯ DUY THƠ

- 8.1. Cái tôi trữ tình trở về vị trí số một
và tư duy thơ hướng nội.....423
8.2. Buồn là tâm trạng chính của cả nền thơ.....436
8.3. Xu hướng đối thoại dân chủ và cảm hứng phê phán448

8.4. Mở rộng quan niệm phản ánh hiện thực và thơ siêu thực khẳng định vị trí.....	479
8.5. Thơ nữ lên ngôi và khát vọng tình dục như là cảm hứng chủ đạo.....	494

Chương 9

XU HƯỚNG THỂ TỤC HÓA, DUNG TỤC HÓA THƠ

9.1. Giao lưu và hội nhập với thơ hiện đại của thế giới	511
9.2. Xu hướng chối bỏ các thể thơ truyền thống.....	529
9.3. Xu hướng duy trì các thể thơ truyền thống	552
9.4. Thể tục hóa và dung tục hóa biểu tượng thi ca	569
9.5. Đổi mới về chức năng xã hội và xu hướng thơ chơi.....	584
Kết luận	597
Nhận xét công trình của PGS.TS. Trần Ngọc Vương	607
Danh mục tài liệu tham khảo	611
Index	623

Lời tựa

Đã gần 25 năm kể từ ngày công trình này được khởi thảo. Vào năm 1999, công trình *Tư duy thơ và Tư duy thơ hiện đại Việt Nam* đã được một nhà nghiên cứu (ở Khoa Đông phương, Đại học KHXH & Nhân văn Hà Nội) giới thiệu cho một nhà xuất bản ở Hàn Quốc để dịch và in bằng tiếng Hàn. Nhưng vì xét thấy chưa được hoàn bị, nên tôi đã xin lỗi là để sửa chữa và bổ sung thêm. Công việc sửa chữa và bổ sung này đã được tiến hành trong một thời gian dài, trên dưới chục năm.

Do vậy, lần xuất bản này không phải là một sự tái bản, mà có thể coi như là sự tái tạo mới, bởi vì chúng tôi đã thay đổi toàn bộ kết cấu và bổ sung khoảng 45%. Sự bổ sung ấy bao hàm cả phần lí luận cũng như phần lịch sử. Lịch sử thơ hiện đại Việt Nam hai mươi nhăm năm qua là lịch sử của những đổi thay, vận động với tốc độ chóng mặt. Chúng tôi đã phác thảo những đường nét chính của các khuynh hướng vận động đó về phương diện hình thức cũng như về phương diện nội dung. Tuy vậy, một số chương, đoạn trong công trình trên chúng tôi vẫn giữ nguyên như trước để đảm bảo tính lịch sử, tính hoàn cảnh của vấn đề đã được trình bày.

Tư duy là một vấn đề lí luận triết học, tâm lí học, sinh học ... rất phức tạp, tư duy thơ lại càng phức tạp hơn. Bởi vì trong tư duy thơ còn có cả những yếu tố ngẫu nhiên, tùy hứng mang tính sáng tạo đột khởi của chủ thể. Những vấn đề nêu ra trong chuyên luận này do đó mang tính mở đầu, tính tiên phong. Và đã là mở đầu, tiên phong thì thường có những đóng góp mới nhưng đồng thời không thể nào tránh khỏi những hạn chế, thiếu sót. Chúng tôi hi vọng sẽ nhận được những ý kiến tán thành và góp ý của các chuyên gia, các nhà thơ và các bạn đọc quan tâm. Địa chỉ và điện thoại cá nhân của chúng tôi là: <bathanh2001@yahoo.com> và <0912441729>

Nhân dịp xuất bản công trình *Tư duy thơ hiện đại Việt Nam* lần này, chúng tôi xin bày tỏ lòng biết ơn tới Trường Đại học KHXH & NV, ĐHQG Hà Nội, đã giúp đỡ tạo điều kiện cho chúng tôi thực hiện các đề tài nghiên cứu khoa học, cảm ơn các bạn bè và đồng nghiệp đã góp nhiều ý kiến quý báu cho chúng tôi trong quá trình viết lách, cảm ơn Nhà xuất bản ĐHQG Hà Nội đã tạo điều kiện cho công trình được ra mắt bạn đọc.

Hà Nội, ngày 01/4/2011

TÁC GIẢ

Mở đầu

(1996)

Đổi mới tư duy đang là một nhu cầu cấp bách không chỉ trên lĩnh vực kinh tế và chính trị, mà còn là một vấn đề thời sự nóng hổi đối với văn học nghệ thuật hiện nay.

Công cuộc đổi mới tư duy, đổi mới đất nước đã diễn ra gần mười năm nay. Từ năm 1986, một cuộc Hội thảo khoa học về “Đổi mới tư duy, Đổi mới phong cách làm việc”¹ đã đặt vấn đề nghiên cứu tư duy.

Nghệ thuật nói chung và thơ ca nói riêng muốn phát triển được, muốn vươn tới những đỉnh cao mới thì cũng cần đổi mới tư duy.

Nhưng tư duy thơ là gì? Sự vận động của nó phụ thuộc vào những điều kiện nào? Những yếu tố nào đã tác động đến tư duy thơ, tạo nên xu hướng phát triển chung của thơ ở từng thời kì? Những câu hỏi lớn đó chứng tỏ tư duy thơ thật sự đã trở thành một đối tượng cần được nghiên cứu.

¹ Xem Tạp chí Nghiên cứu 1 - 2/1987, Trường Đảng cao cấp Nguyễn Ái Quốc (Nay là Học viện CT - HC Quốc gia Hồ Chí Minh).